

Terroristers operationella säkerhet genom kontraspionage

Förberedelse till terroristbrott
i Strömsund och Stockholm

Abstract

Terrorist organisations ability to conduct successful counterintelligence activities to achieve operational security is key in managing a successful terrorist attack. This thesis examines empirical data by using an analytical framework consisting of three complexity levels of terrorist counterintelligence: Basic denial, Adaptive denial, and Covert manipulation. Within the analysed case, eight incidents of suspected preparations of terrorist crime are identified and analysed, for instance: Possible concealed purchase of chemicals, Possible concealed storage of chemicals and combat equipment, and Possible concealed communication through compartmentation and non-use of mobile phones. These incidents concern the acts of David Idrisson, a driving member of a suspected terrorist cell operating in Strömsund and Stockholm. Through text analysis the eight incidents are individually examined and correlated to one of the three levels of terrorist counterintelligence complexity. The data findings aim to contribute to the understanding of terrorist counterintelligence activities intended to achieve attack preparation operational security. The collective circumstances of David Idrisson's acting, as accounted for in the eight incidents, are interpreted as active and deliberate undertakings of counterintelligence to achieve operational security for the terrorist attack preparation.

Keywords: Terrorism, Counterintelligence, Operational security, Attack preparation

Words: 9865

Innehåll

1	Inledning	5
2	Bakgrund	7
2.1	Begreppet terrorism	8
2.2	Tidigare forskning.....	9
2.2.1	Operationell säkerhet	10
3	Metod.....	16
4	Material.....	19
5	Analys.....	21
5.1	Grundläggande förnekelse	21
5.2	Adaptiv förnekelse	24
5.3	Förtäckt manipulation	26
6	Slutsatser.....	29
7	Referenser	31

Ett särskilt stort tack till min handledare Johan Matz.

1 Inledning

Ett antal individer med svenskt medborgarskap har rest utomlands för att genomföra terroristattentat, och eller stridit för jihadistiska intressen. Ett exempel är Osama Krayem från Malmö som 2016 var med och utförde terrorattentaten i Bryssel. Inom Sverige har under de senaste 10 åren ett antal terrorbrott, eller misstänkta terrorbrott begåtts och ett antal förberedelser, eller misstänkta förberedelser till terrorbrott ägt rum. Exempel på detta är självmordsbombaren Taimour Abdulawahab på Bryggaregatan, nära Drottninggatan i Stockholm (december 2010); Rakhmat Akilov på Drottninggatan i Stockholm (april 2017); förberedelsen till terroristbrott, samt terrorfinansiering av David Idrisson i Strömsund och Stockholm (2018). David Idrissons förehavanden har i denna uppsats analyserats utifrån en teoretisk modell bestående av tre komplexitetsnivåer av kontraspionage: (1) Grundläggande förnekelse, (2) Adaptiv förnekelse, (3) Förtäckt manipulation. I detta fall innebär kontraspionage, verksamhet som vill motverka den underrättelseinhämtning myndigheter kunnat rikta mot den misstänkta terrorcellen Idrisson ingick i. Åtta incidenter som innehåller indikationer på förberedelse till terroristbrott har identifierats i empirin och analyserats. Dessa åtta incidenter utgörs av David Idrissons ageranden, vilka faller in under uppsatsens huvudtema: terroristers operationella säkerhet genom kontraspionage.

De våldsbejakande extremismmiljöerna i Sverige expanderar kontinuerligt (Säkerhetspolisen 2020, s. 23). Från att för bara några år sedan bestå av ett hundratal individer, räknar man nu med att miljöerna har tusentals anhängare. Det är framför allt den högerextremistiskt motiverade terrorismen, tillsammans med den islamistiskt motiverade terrorismen som utgör hotbilden för Sverige (Nationellt centrum för terrorhotbedömning 2020).

Nationellt centrum för terrorhotbedömning, NCT, är en myndighetsöverskridande samverkansgrupp som gör strategiska bedömningar av aktörers avsikt och förmåga till att begå terrorattentat i Sverige. I gruppen ingår FRA, Must och Säkerhetspolisen.

Säkerhetspolisen bedriver en del av det svenska underrättelsearbetet kopplat till kontraterrorism. Deras arbete syftar till att upptäcka och förhindra terroristattentat och andra terrorbrott. Eftersom dessa brott alvarligt hotar människors liv och rikets demokrati och säkerhet prioriterar myndigheten att avbryta attentatsplanerna på ett tidigt stadium. Detta innebär att ett lyckat arbete inte alltid leder till åtal eller fällande dom. Detta är heller inte Säkerhetspolisens primära syfte med arbetet. Syftet är att Sverige ska vara säkert (Säkerhetspolisen 2020, s. 56-57).

Den 8e mars 2019 dömde Solna tingsrätt David Idrisson till sju års fängelse och utvisning för att ha förberett ett terroristbrott i Islamiska Statens, IS namn. Fyra av totalt sex medåtalade dömdes till mellan fyra och sex månaders fängelse för att ha bidragit till att finansiera IS verksamhet (Solna Tingsrätt 2019, s. 17). Dessa personer ska ha agerat tillsammans i vad som ansetts vara en terroristcell, då verksam i Strömsund och Stockholm. Den 12e juni 2019 frikändes David Idrisson för att direkt tagas i förvar av Säkerhetspolisen (Wikström 2019). Säkerhetspolisen hade för avsikt att utvisa Idrisson till hemlandet Uzbekistan. Utvisningsbeslutet står kvar, men utvisning har inte gått att utföra då David Idrisson är hotad i hemlandet (Holm 2019). Detta fall kan möjligen vara ett av dem då Säkerhetspolisen lyckades avbryta ett förestående terrorattentat, utan att bevisningen ledde till fällande dom.

Mot bakgrund av att flertalet terrorhändelser haft koppling till, eller ägt rum i Sverige, och att de våldsbejakande extremismmiljöerna kontinuerligt växer i landet är det rimligt att fler terrorattentat kan komma att ske de kommande åren.

Uppsatsen tar avstamp i tillgänglig forskning på temat att upptäcka och förhindra terroristattentat genom att förstå deras avsikt och förmåga.

Det finns ett brett utbud av forskning som behandlar olika aspekter av avsikt och förmåga. Terroristers förmåga att bedriva effektivt kontraspionage är en av de centrala aspekterna i detta. Kontraspionage är på egen hand ett brett ämne varpå detta stratifierats ytterligare för att snäva ner inriktningen på analysen. Denna uppsats inriktas mot att studera empiri som kan bidra till att utöka kunskapen kring terroristers operationella säkerhet genom kontraspionage. Operationell säkerhet är en hörnsten som möjliggör terroristernas verksamhet och är avgörande för deras förmåga till att begå terrorattentat. Begreppet Operationell säkerhet genom kontraspionage utgör tematiken för det analytiska ramverk vilket använts för att bedriva en textanalys på empirin och därigenom besvara forskningsfrågan:

Går det att med hjälp av de tre komplexitetsnivåerna av kontraspionage skönja försök till att uppnå operationell säkerhet i förberedelser till ett terroristbrott?

Frågan är relevant eftersom den knyter an till ett av de väsentliga syftena med underrättelseanalys; att ligga steget före aktörerna och att genom analys av deras ageranden kunna förstå deras verksamhet och därmed förhindra dem från att begå terrorbrott. Frågeställningen berör ett svenskt fall och gör därmed uppsatsen relevant för vår inhemska kontext, även om det troligen finns en generaliserbarhet till utländska fall eftersom aktörerna än så länge har haft utländskt ursprung och rör sig över landsgränser, både fysiskt och genom kommunikation.

Det finns en förhoppning att detta arbete ska addera kunskap till redan etablerade teorier kring operationell säkerhet inom fältet kontraterrorism.

2 Bakgrund

Uppsatsens analys berör händelser kring David Idrisson. Idrisson dömdes den 8e mars 2019 i Solna Tingsrätt till sju års fängelse för att ha förberett ett terroristbrott i Islamiska Staten, IS, namn. Det ursprungliga åtalet från Solna Tingsrätt innebar att Idrisson tillsammans med ett antal andra personer¹ utgjorde en terrorcell och tillsammans förberedde en terrorattack mot Sverige. Idrisson var drivande gällande exempelvis spridandet av IS-propaganda till de övriga medlemmarna i terrorcellen (Solna Tingsrätt Aktbilaga 622, s. 29). Fallet är relevant att analysera eftersom det berör en våldsbejakande extremismmiljö i en svensk kontext; fallet utspelade sig i närtid; och fallet är väldokumenterat eftersom det tagits upp i rätten.

Nedan följer en kort beskrivning av David Idrisson som ytligt redogör för hur hans liv tedde sig innan han åtalades. Informationen bidrar till att etablera en bakgrundsförståelse för Idrisson som person och den kontext han förde sig i.

David Idrisson föddes 1972 i staden Tasjkent i Uzbekistan. Han gifte sig med sin [ex]fru Umida Idrisson i Uzbekistan år 1999 (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 131). De båda bodde tillsammans i Ryssland mellan 2003-2008. Då arbetade David på olika byggen runtom i landet (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 132). David Idrisson invandrade till Sverige den 14 juli 2008 som kvotflykting och fick permanent uppehållstillstånd (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 12). David ska, enligt honom själv, ha blivit gripen och förhörd av uzbekisk polis och säkerhetstjänst. Detta var anledningen till att han flydde till Sverige. David uppfattade att uzbekiska myndigheter riktade den här typen av trakasserier mot praktiserande muslimer (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 12). David Idrisson slog sig ner i Strömsund och arbetade på byggen och med renovering i Strömsund och Stockholm.

År 2012 genomförde en uzbekisk lönnmördare, vid namn Jurij Zjukovskij, (eventuellt på uppdrag av den uzbekiska staten) ett mordförsök på den då i Strömsund verksamma imamen Obid Nazarov (Ölander 2015) (Lapidus 2017). Zjukovskij dömdes till livstids fängelse i Svea Hovrätt den 1 mars 2016 (Malmgren 2016). Till följd av mordförsöket reste David Idrisson år 2013 till Polen för att protestera mot den uzbekiska regimen (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 142). Den uzbekiska regimen hävdade från sitt håll att Obid Nazarov var en islamistisk extremist med kopplingar till den radikala islamiströrelsen Hizb ut-Tahrir. Regimen har tidigare pekat ut Nazarov som terrorist och misstänktes av regimen ligga bakom

¹ De medåtalade personerna var: Bakhtiyor Umarov, Gulom Tadjiev, Atabek Abdullaev, Akromjon Ergashev och Shoahmad Shorasul Ugli Mahmudov.

sex bilbomber i Tasjkent år 1999, då 15 personer dödades och 128 personer skadades (Johansson 2016).

David Idrisson kom i kontakt med personer vilka hade anknytning till Islamiska staten, IS. Den 31 januari 2017 kom han i kontakt med individen Botir Yusupov, som enligt Tingsrätten var stridande inom IS (Solna Tingsrätt Aktbilaga 622, s. 27-28). Någon gång mellan den 11e september och den 9 oktober 2018 ska Yusupov ha blivit martyr för IS i Syrien (Solna Tingsrätt Aktbilaga 622, s. 27-28). Den 30 april 2018 beslagtogs bankkort och en bankdosa tillhörande individen Ravshan Usmanov i David Idrissons bostad. Ravshan Usmanov figurerade på bilder i IS-sammanhang tillsammans med Botir Yusupov (Solna Tingsrätt Aktbilaga 622, s. 28). Den 12 januari 2018 gick Idrisson med i en Telegramkanal² som var kopplad till IS i vilken han tog del av instruktioner för hur en bomb tillverkas och hanteras (Solna Tingsrätt Aktbilaga 622, s. 29).

Den 17 april 2018, tio år efter att Idrisson invandrat till Sverige, upprättade Säkerhetspolisen en anmälan där David Idrisson misstänktes för förberedelse till terroristbrott, fr.o.m. Lördagen 2017-07-01 (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 4, 7). Idrisson anmäldes även för insamling av medel för finansiering av terroristbrott.

2.1 Begreppet terrorism

Begreppet terrorism och dess definition är omdiskuterat och varierar beroende på tillfrågad. En faktor som särskiljer terrorismen från övriga väpnade rörelser är ett ideologiskt fokus (Agrell 2005, s. 157). Detta kan bland annat innebära: En handlingsorienterad uppsättning av politiska idéer; Idéer som placerar individen i ett socialt sammanhang och skapar en känsla av kollektiv tillhörighet (Boréus 2018, s. 134). Inom forskningen kan, bland andra definitioner, följande beskrivning på en terroristgrupp hittas: De har politiska mål och motiv; våldet används strategiskt för att uppnå psykologiska effekter mot en vidare målgrupp utöver de direkta offren; attackerna riktas medvetet mot icke-stridande (Mobley 2012, s. 7). Terrorister genomför terroristattentat. Säkerhetspolisen definierar terroristattentat: ”ett brott vilket syftar till att allvarligt skada Sverige som stat och att injaga fruktan i befolkningen. Terroristbrott kan även vara sådan verksamhet som uppmanar, finansierar, rekryterar eller utbildar terrorister. Gärningspersonen [...] vill med sina brott förändra samhället.” (Säkerhetspolisen ref:1).

² Telegram är en applikation för mobiltelefoner med vilken man kan skicka meddelanden till andra medlemmar.

2.2 Tidigare forskning

Att kunna identifiera potentiella terrorister; fastställa deras avsikt och förmåga; och att på så vis upptäcka och förhindra terroristattentat, har länge intresserat forskare och myndighetspersoner. Ämnet spänner över ett brett fält och litteraturen täcker in många infallsvinklar. Exempelvis finns litteratur som behandlar sökandet efter digitala spår från extremister på internetforum (Cohen 2014, s. 246) och även litteratur som avhandlar så kallade cost-benefit analyser för terrorattacker (Hausken 2018, s. 111). Gemensamt för ovanstående exempel är att de innehåller relativt tekniska analys-modeller som operationaliserar samhällsvetenskaplig och tvärvetenskaplig forskning.

Följande litteraturstudie inriktar sig huvudsakligen på samhällsvetenskaplig forskning som kan vara till gagn för att operationalisera en manuell, kvalitativ textanalys på den utvalda empirin. Litteraturstudien behandlar tidigare forskning på ämnet avsikt och förmåga kopplat till terroristers kontraspionage.

Dr. Bart Schuurman³ ställer frågan⁴ (översatt citat): Är det möjligt att på förhand identifiera beteenden och uttryck, vilka kan avslöja avsikt och förmåga hos de individer eller grupper som kan komma att utföra terrorattacker? (Schuurman 2015, s. 215). Då Schuurman försöker besvara frågan identifierar han sju⁵ övergripande teman för aktiviteter som kopplas mot förberedelserna till en terrorattack. Tillsammans utgör dessa sju teman flödet i en process som benämns som en pre-attack process, förattack-process (Schuurman 2015, s. 215). Respektive tema i processen förses med tillhörande indikatorer, vilka Schuurman anser kunna användas för att göra hotbedömningar av potentiella terrorister. Indikatorerna är kopplade till en stigande grad av förmåga och avsikt, baserat på deras inneboende potential att utgöra ett hot (Schuurman 2015, s. 219). Ett förtydligande kan göras genom följande exempel där två nivåer av hot jämförs: En individ uttrycker intresse för att utföra en ospecificerad attack (lägre hotnivå); jämfört med att individen bedriver insamling av information kopplat till ett definierat attackmål (högre hotnivå) (Schuurman 2015, s. 224). Dessa indikatorer Schuurman identifierar

³ Dr. Bart Schuurman är verksam som Assisterande Professor på Institute of Security and Global Affairs vid Universiteit Lieden i Haag.

⁴ ” Is it possible to identify behaviors or expressions that can betray the intent or capability of individuals or groups to commit acts of terrorism?”

⁵ De sju teman är: (1) Ideological development, (2) Personal characteristics and background information, (3) Organizational development, (4) Attack planning, (5) Concealment & Operational security, (6) Attack preparation, (7) Related activities. Översatt: (1) Ideologisk utveckling, (2) Personlighetskaraktäristik och bakgrundsinformation, (3) Organisatorisk utveckling, (4) Attackplanering, (5) Dold verksamhet och operationell säkerhet, (6) Attackförberedelser, (7) Relaterad verksamhet.

benämner han som pre-attack indicators, förattack-indikatorer (Schuurman 2015, s. 215).

Fyra av de sju teman från Schuurmans forskning bidrar till helhetsbedömningen av en aktörs avsikt och förmåga utan att specifikt avhandla fenomenet kontrapionage; exempelvis: Ideologisk utveckling och Organisatorisk utveckling. Tre av de sju teman har en specifik koppling mot aktiviteter inom fältet kontrapionage: Operationell säkerhet, Attackplanering, och Attackförberedelser. Attackplanering och Attackförberedelser berör även andra aspekter som exempelvis införskaffande av vapen och val av attackmål. Det finns litteratur specifikt inriktad mot detta, exempelvis: Terrorist Decision Making in the Context of Risk, Attack Planning, and Attack Commission (Gill 2020).

Utifrån ett kontrapionage-perspektiv överlappar dessa tre sistnämnda teman varandra delvis, med temat Operationell säkerhet som en gemensam nämnare. Den fortsatta litteraturstudien har därför inriktats mot perspektivet Operationell säkerhet, med ambitionen att inkludera kontrapionage relaterade aspekter från de övriga två teman.

2.2.1 Operationell säkerhet

De flesta terroristgrupper är relativt små och är verksamma inom områden de inte kan kontrollera. De har inte en sådan väpnad styrka att de med våld kan motverka myndigheterna, därför behöver de hålla sin verksamhet dold från upptäckt (Shapiro 2013, s. 2)⁶. De terroristgrupper som överlever genom åren gör så för att de har lyckats etablera effektiva metoder för att förbli oupptäckta⁷, de har en effektiv operationell säkerhet (Moblely 2012, s. 1). Kopplingen mellan operationell säkerhet och terroristgruppers förmåga, bygger på hypotesen att en terroristgrupps förmåga till att begå ett terrorbrott ökar parallellt med deras förmåga att bedriva mer komplext kontrapionage och därmed dölja förberedelserna till det brott de ska begå. Det går inte att helt bygga bort den utmaning det innebär för terrorister att både bedriva en aktiv verksamhet och samtidigt förbli oupptäckta. Exempelvis är kommunikationen i sig själv, då en terrorgrupp koordinerar ett terrorattentat, något som ökar risken för att gruppen ska upptäckas (Shapiro 2013, s. 5). Spår efterlämnas.

Terrorister försöker i regel dölja dessa spår för myndigheterna. En del individer håller en allmän livsstil som innebär att man i vardagen försöker dölja sina handlingar och sin kommunikation från potentiellt spionage och avlyssning (Schuurman 2015, s. 224). Detta kan ske med relativt enkla medel. Andra bedriver mer sofistikerat kontrapionage.

⁶ Jacob N. Shapiro är Professor inom Politics and International Affairs vid Princeton University.

⁷ Ursprungligt citat: ”Terrorist groups that survive for years do so because they have developed sophisticated methods for staying hidden.”

Dr. Blake W. Mobleys⁸ teorier inom ämnet tangerar Schuurmans. Mobley har ägnat sig åt forskning på terroristgruppers kontraspionage. Mobley ställer sig frågan⁹ (översatt citat): Hur kan myndigheter utnyttja terroristgruppernas svagheter inom kontraspionage för att samla in korrekt information om grupperna och störa deras aktiviteter? (Mobley 2012, s. 2). Mobleys forskning behandlar aspekten av att terrorister bedriver medvetet kontraspionage på olika komplexitetsnivåer för att motverka myndigheternas försök till att stoppa deras verksamhet. Dessa nivåer utgörs översatt av¹⁰: (1) Grundläggande förnekelse; (2) Adaptiv förnekelse; (3) Förtäckt manipulation (Mobley 2012, s. 8-11). Dessa tre nivåer av kontraspionage syftar till att motverka fem underrättelsehot vilka Mobley definierar som¹¹ (översatt): (1) Infiltration av myndigheternas spioner; (2) Myndigheternas tekniska underrättelseinhämtning av elektronisk, telefonbaserad, eller muntlig kommunikation; (3) Utomstående slumpmässiga observationer av aktiviteter inom för terroristerna kontrollerat område; (4) Passiva observationer av aktiviteter då terroristerna verkar inom icke kontrollerat område; (5) Exponering av terroristerna och deras aktiviteter i media (Mobley 2012, s. 11).

Nedan fortsätter litteraturstudien genom att sammanväva Mobleys teorier kring komplexitetsnivåer inom kontraspionage med Schuurmans teorier kring operationell säkerhet. Litteraturstudien behandlar även empiriska exempel relaterat till de fem underrättelsehoten.

Grundläggande förnekelse innebär en grundläggande nivå av terroristers försök till att förhindra icke önskvärd spridning av information och avslöjande av deras verksamhet (Mobley 2012, s. 8). Dessa försök kan ibland medförda att det blir lättare för myndigheterna att få upp ögonen för terroristerna ifall försöken är illa utförda (Schuurman 2015, s. 224). Exempelvis kan en individ plötsligt börja dölja sina spår, vilket kan vara en indikation på att personen börjat bedriva verksamhet kopplad till terrorism (Schuurman 2015, s. 224).

En metod för att dölja sina spår kan vara att använda flertalet mobiltelefoner och SIM-kort (Schuurman 2015, s. 224). Detta kan ses som ett försök att undvika underrättelsehotet: (2) Myndigheternas tekniska underrättelseinhämtning av

⁸ Dr. Blake W. Mobley är en före detta kontraspionage-analytiker vid Central Intelligence Agency, CIA. Mobley har varit verksam i mellanöstern och i Washington D.C. Han är disputerad som politisk forskare, anknuten till RAND Corporation i Santa Monica, Kalifornien.

⁹ Ursprungligt citat: ” How can governments exploit terroristgroups’ counterintelligence vulnerabilities to collect more accurate information about them and disrupt their activities?”

¹⁰ (1) Basic denial; (2) Adaptive denial; (3) Covert manipulation.

¹¹ (1) Penetration by the adversary’s human spies; (2) The adversary’s technical collection of electronic, telephonic, or face-to-face communications; (3) Direct observation of group activities by outsiders or locals who have incidental contact with the group in its area of operations or controlled territory; (4) Passive observation of group’s personnel and activities when they move through hostile territory controlled by either the adversary or an adversary’s ally; (5) Exposure of the group’s activities and personnel in the media.

elektronisk, telefonbaserad, eller muntlig kommunikation. En annan metod för att kringgå avlyssning av telefoner är att inte använda några. Så var fallet med Fatah under sent 1960-tal. Yasser Arafat lär ha använt budbärare för att kommunicera istället för att använda telefon eller telegraf (Mobley 2012, s. 72). Även Al Qa'ida använde sig av budbärare inför attackerna den 11e september för att undvika upptäckt (Mobley 2012, s. 143). Al Qa'ida har även i vissa fall använt radiokommunikation istället för telefon då de ansett detta säkrare (Mobley 2012, s. 115).

Grundläggande förnekelse kan även vara att en terrorgrupps medlemmar förhindras att diskutera verksamheten med individer utanför gruppen. Information som läcker ut kan bli tips från allmänheten till myndigheterna, vilket markant ökar möjligheten att upptäcka en aktör (Berman 2018, s. 160)¹². Detta kan exempelvis ses som ett försök att undvika underrättelsehotet: (1) Infiltration av myndigheternas spioner. För att undvika hotet kan även säkra diskussionsforum användas och kontakt med icke gruppmedlemmar minimeras (Mobley 2012, s. 8). Falska namn och alias används inom kommunikation som inte alltid, men numera ofta bedrivs över internet (Schuurman 2015, s. 224). Ett tidigt, sofistikerat exempel på användande av alias-namn är de engångs-alias som användes av Fatah under sent 1960-tal. Engångs-alias användes endast för en operation och byttes sedan ut inför nästa, vilket förvillade israeliska underrättelseanalytiker (Mobley 2012, s. 72).

Kodord är vanligt förekommande för att dölja kommunikationsinnehåll (Schuurman 2015, s. 224). Det är känt att Al Qa'ida använt krypterade och kodade meddelanden för att förbättra kommunikationssäkerheten (Mobley 2012, s. 143). Några exempel på detta är att jihad omkodats till "arbete", vapen till "verktyg", handgranater till "potatis" och Bin Laden som "uppdragsgivaren" (Mobley 2012, s. 143).

Ett sätt att undvika upptäckt är att använda falska id-handlingar (Mobley 2012, s. 114). För att vidare bygga på sin täckmantel har Al Qa'ida låtit sina medlemmar resa som arbetare inom hjälporganisationer och sett till att packa med sig cigaretter och parfym för att verka mer västerländska, vilket eventuellt fungerade på slutet av 1990-talet (Mobley 2012, s. 117).

Ett vanligt sätt att försöka undvika att lämna spår efter sig är att undvika exponering mot bevakningskameror (Gill 2020, s. 149). Ett ytterligare exempel, från den kriminella världen, är de drogtillverkande industrier som målar över fönstren till byggnader för att dölja sin verksamhet (Heuer 2015, s. 150)¹³.

Grundläggande förnekelse är den vanligaste formen av kontraspionage och kan vara tillräcklig för att en terrorgrupp ska kunna förbli oupptäckt även över lång tid.

¹² Eli Berman är forskningschef inom Internationella säkerhetsstudier vid UC Institute on Global Conflict and Cooperation.

¹³ Richards Heuer är en före detta analytiker på Central Intelligence Agency, CIA.

Adaptiv förnekelse är en mer avancerad nivå av kontraspionage. Terroristerna försöker identifiera gruppens egna svagheter gällande kontraspionage (Mobley 2012, s. 8). Man försöker då även identifiera de underrättelsemetoder myndigheterna använder mot dem (Mobley 2012, s. 8). För att bibehålla verksamhetssekretess justeras gruppens beteende baserat på den kunskap man har, eller tror sig ha om fiendens underrättelseinhämtningsmetoder (Mobley 2012, s. 9).

Informationen om detta kan samlas in på olika sätt. Det kan exempelvis ske genom att förhöra de egna medlemmarna för att upptäcka myndigheternas potentiella informanter (Schuurman 2015, s. 224), vilket motverkar underrättelsehotet: (1) Infiltration av myndigheternas spioner. Dessa förhör kan vara våldsamma med inslag av tortyr och resultera i mord. Exempel på detta är känt från terrorgruppen PIRA, Provisional Irish Republican Army, vilka avrättade omkring 70 procent av de informatörer de avslöjade, eller trodde sig avslöjat (Shapiro 2013, s. 56). Informationsinsamling kan även ske genom mer rutinmässiga, byråkratiska förfaranden. Ett exempel på detta är att Al Qa'ida lät nykomlingar till deras träningsläger i Afghanistan fylla i frågeformulär som syftade till att ta reda på vilket underrättelsehot som var riktat mot personen i fråga (Mobley 2012, s. 140). Med informationen kunde Al Qa'ida även dra slutsatser kring vilka underrättelsehot som kunde riktas mot deras övriga medlemmar då dessa skulle resa för att omgruppera sig i andra länder (Mobley 2012, s. 140). Detta förfarande kan syfta till att motverka en rad olika underrättelsehot, exempelvis: (4) Passiva observationer av aktiviteter då terroristerna verkar inom icke kontrollerat område. Baserat på den kunskap Al Qa'ida byggt upp kan de idag erbjuda sina medlemmar landspecifik utbildning i hur de undviker övervakning av myndigheter och andra privata säkerhetsaktörer (Mobley 2012, s. 140).

Shapiro belyser det faktum att terroristerna har en begränsad resurspool från vilken de kan rekrytera medlemmar (Shapiro 2013, s. 112). Dessa möjliga medlemmar har olika intresse och ingångsvärden vilket innebär variation gällande deras bakomliggande drivkraft till varför de anslutit sig till terrorgruppen. Dessa varierande drivkrafter reagerar olika på de erbjudanden terrorgruppen lockar sina medlemmar med, vilket innebär olika grad av lojalitet för olika individer (Shapiro 2013, s. 32). En del av medlemmarna utgör ett direkt hot mot verksamheten eftersom de inte är tillräckligt lojala. Ett sätt att göra sig av med dessa medlemmar är det så kallade "buyout" erbjudanden (Shapiro 2013, s. 19). Medlemmarna får ett erbjudande om en ekonomisk kompensation för att lämna gruppen. De som tar emot erbjudandet är inte tillräckligt lojala och organisationen betalar sig fri från en icke trogen medlem. Finansiella drivkrafter skulle i förlängningen kunna leda till att en terroristmedlem går att rekrytera som informatör av en myndighet, vilket i åtskilliga fall inträffat. Ett ytterligare sätt att motverka denna risk är att viss information inte delas med alla gruppmedlemmar (Schuurman 2015, s. 224). Denna metod är brett förekommande och brukar benämnas som compartmentation, avskärmning (Mobley 2012, s. 244). Al Qa'ida proklamerar i sina säkerhetsmanualer att en fullvärdig medlem döljer viktig information även för sina närmaste vänner och släktingar (Mobley 2012, s. 140). Genom detta kan man exempelvis undvika

underrättelsehotet: (3) Utomståendes slumpmässiga observationer av aktiviteter inom för terroristerna kontrollerat område.

Adaptiv förnekelse kan även innebära att mötesplatser ändras i sista stund inför ett möte (Schuurman 2015, s. 224). Att gömma vapen, explosiva varor och annat material är också ett sätt att adaptivt förtäcka verksamheten (Schuurman 2015, s. 224). Ytterligare en form av Adaptiv förnekelse är att byta adress för boende, eller verksamhet ofta (Mobley 2012, s. 86). År 1973 fick ledarna för Fatah och PLO instruktioner om att byta boendeadress en gång per månad för att undvika upptäckt av israeliska säkerhetstjänsten (Mobley 2012, s. 86). Yasser Arafat lär ha sovit i baksätet på bilar för att undvika upptäckt (Mobley 2012, s. 86).

Förtäckt manipulation är den mest sofistikerade nivån av kontraspionage. Aktiviteterna på denna nivå syftar till att förse fienden med falsk information gällande den egna verksamheten, dess medlemmar, aktiviteter och planer (Mobley 2012, s. 10). För att uppnå målet kan en terrorgrupp skicka ut felaktig information i kanaler vilka man känner till att fienden övervakar (Mobley 2012, s. 10). Ett sätt att sprida denna desinformation är via gruppmedlemmar vilka misstänks vara informatörer till myndigheterna (Mobley 2012, s. 56, 86). Spridningen av den falska informationen vill till exempel medföra att fienden allokerar resurser på fel aktiviteter och positioner. Den felaktiga informationen som delges av informanterna kan även underminera myndigheternas tro på sina egna källor (Mobley 2012, s. 86). Ett annat sätt, vilket omnämns i Al Qa'idas manual för kontraspionage, är att utföra falska telefonsamtal då man vet, eller tror sig veta att telefontrafiken är avlyssnad (Mobley 2012, s. 144). På detta vis manipuleras underrättelsehotet: (2) Myndigheternas tekniska underrättelseinhämtning av elektronisk, telefonbaserad, eller muntlig kommunikation.

PIRA sände in falska advokater till arresterade gruppmedlemmar för att ta del av förundersökningsmaterial med vilket de kunde utröna vad personen i fråga hade sagt till myndigheterna (Mobley 2012, s. 57). På så vis kunde de vidta nödvändiga motåtgärder. En annan sofistikerad metod av Förtäckt manipulation, vilket bland andra PIRA använt sig av, är att förstöra forensiskt bevismaterial och läcka information om att en högt uppsatt gruppmedlem sedan omkommit (Mobley 2012, s. 57). Denna person kan vid senare tillfälle användas till att utföra speciella uppdrag.

En något enklare metod i den förtäckta manipulationen är att ha en på förhand uppgjord och överensstämmande förklaringsberättelse, för det tillfälle då ett antal gruppmedlemmar blir gripna och förhörda (Mobley 2012, s. 144).

Sammantaget kan konstateras att Förtäckt manipulation ofta är komplex och kräver mycket samordning vilket kan vara svårt att åstadkomma utan att lämna ytterligare spår efter sin verksamhet. Detta medför att denna nivå av kontraspionage är relativt ovanlig (Mobley 2012, s. 144).

Summering av litteraturstudien

Det finns fem underrättelsehot vilka utgör hotbilden för terroristers verksamhet. Dessa är: (1) Infiltration av myndigheternas spioner; (2) Myndigheternas tekniska

underrättelseinhämtning av elektronisk, telefonbaserad, eller muntlig kommunikation; (3) Utomstående slumpmässiga observationer av aktiviteter inom för terroristerna kontrollerat område; (4) Passiva observationer av aktiviteter då terroristerna verkar inom icke kontrollerat område; (5) Exponering av terroristerna och deras aktiviteter i media. Terroristers kontrapionage och deras metoder för detta anpassas efter de hot man vet eller tror sig veta att verksamheten utsätts för. Litteraturstudien har identifierat tre olika komplexitetsnivåer av kontrapionage: (1) Grundläggande förnekelse, (2) Adaptiv förnekelse och (3) Förtäckt manipulation.

Grundläggande förnekelse är en grundläggande nivå av att förhindra spridning av information. Detta kan exempelvis ske genom att kommunicera muntligt istället för med avlyssningsbara mobiltelefoner.

Adaptiv förnekelse är en mer sofistikerad nivå av kontrapionage. Genom denna vill terrorister identifiera gruppens egna svagheter inom kontrapionage. En informationsinsamlingsmetod går ut på att intervjua de egna resurserna för att bättre förstå den spionageverksamhet de utsätts för.

Förtäckt manipulation är den mest sofistikerade nivån av kontrapionage. Metoder för att sprida falsk information tillämpas för att vilseleda myndigheter. Exempelvis kan desinformation spridas genom gruppmedlemmar vilka misstänks vara informatörer till myndigheterna. Förtäckt manipulation är komplex och svårt att åstadkomma, varpå denna nivå av kontrapionage är relativt ovanlig.

Varje enskild komplexitetsnivå och de inneboende metoder för kontrapionage de bär med sig har sina styrkor och svagheter. Då terrorister bedriver kontrapionage skapar de möjligheten att undvika upptäckt och därmed stärka sin operationella säkerhet. Samtidigt bäddar agerandet för nyuppkomna risker till upptäckt då metoder av kontrapionage ofta blottlägger nya delar av verksamheten.

De tre identifierade komplexitetsnivåerna av kontrapionage har valts ut att utgöra det tematiska ramverket som analysen är strukturerad efter. Litteraturstudien har även identifierat empiriska exemplen på kontrapionage relaterade till operationell säkerhet, vilka härletts till de respektive komplexitetsnivåer de tillhör. Dessa empiriska exempel beskriver hur kontrapionage relaterad verksamhet kan bedrivas. Analysarbetet nedan eftersöker motsvarande eller liknande indikatorer på att kontrapionage bedrivs i syfte att stärka den operationella säkerheten. Informationsmassan som identifieras utgör det material som ligger till grund för besvarandet av forskningsfrågan.

3 Metod

Forskningsfrågan repeterad

Går det att med hjälp av de tre komplexitetsnivåerna av kontraspionage skönja försök till att uppnå operationell säkerhet i förberedelser till ett terroristbrott?

För att besvara forskningsfrågan genomförs en kvalitativ textanalys av empirin, vilken består i det offentliga förundersökningsmaterialet från Solna Tingsrätt. Textanalys är ett forskningsfält med många inriktningar. Inriktningarna operationaliserar olika analytiska metoder, vilka lämpar sig för olika sorters texter och olika analytiska ändamål. Innehållsanalys är ett exempel på en textanalytisk metod som operationaliserar frekvensanalys av definierade textelement för att identifiera trendförändringar inom exempelvis ideologiska manifestationer (Boréus 2018, s. 24). Metoden skulle exempelvis kunna användas till att analysera innehållsförändringar i en chattkonversation. Idé- och ideologianalys är ett annat exempel på en textanalys. Denna analys används för att klassificera ett ideologiskt innehållet i exempelvis politisk propaganda (Boréus 2018, s. 25). Denna form av analys kan användas till att förstå om en politisk organisation närmar sig eller fjärrnar sig användandet av våld. Narrativanalys är en textanalytisk inriktning som studerar beståndsdelar och innebörd i en historia (Boréus 2018, s. 25). Metoden kan användas för att analysera hur en historia vid återberättandet av en händelse framställer vad som hänt och hur man ska tolka innebörden. En applikation av metoden kan vara att, i ett förhållningsprotokoll, analysera en tilltalads framställning av ett händelseförlopp. Ytterligare forskning, vars innehåll kan vara till användning vid analys av ett förhållningsprotokoll, är den som beskrivs i artikeln Accounts (Scott 1968). Artikeln avhandlar analys av accounts, personers utlåtanden. Metoden bryter ner, klassificerar och förklarar hur olika typer av utlåtanden, eller uteblivna utlåtanden, kan utgöra strategier i syfte att bagatellisera ens egna negativa ageranden. Ursäkter och Rättfärdigande är de huvudkategorier som tillsammans med sina respektive subkategorier utgör huvuddragen i de strategiska utlåtanden som individer använder sig av för att erhålla social acceptans för oacceptabelt agerande (Scott 1968, s. 46).

Förundersökningsmaterialet från Tingsrätten innehåller en bredd av olika sorters källor, exempelvis: vittnesförhör, beslagsprotokoll, PM med expertutlåtanden gällande propaganda från Islamiska Staten, samt chattkonversationer. Då materialet är brett har en textanalytisk inriktning som är tillämpningsbar på texter av olika slags karaktär valts ut att användas inom

analysen. Textanalysen bedrivs därför enligt den *uttolkarorienterade strategin*¹⁴ (Boréus 2018, s. 31). Detta innebär att texten har den betydelse som analytikern själv läser in i den, baserat på den förförståelse som finns. Förförståelse kan härledas till variabler så som: utbildning och kunskap på området (Boréus 2018, s. 32). Metoden innehåller inga definierade regler så som att exempelvis räkna förekomsten av en viss typ av textsträngar, eller att identifiera och analysera förekomsten av en politisk tendens.

Förförståelsen inom ämnet kontraspionage, vilken ligger till grund för slutsatserna från textanalysen, har etablerats vid litteraturstudien. För att skapa struktur i förförståelsen och därmed i textanalysen bedrivs denna med hjälp av en konceptuell modell, så som den beskrivs i Försvarsmaktens Underrättelsereglemente (FM UndR 2010, s. 62) och i boken *Intelligence Analysis A Target-Centric Approach* (Clark 2017, s. 65). En konceptuell modell utgörs av en sammansättning hypoteser och antaganden vilka i system, formar ett analytiskt hjälpmedel lämpligt för analys av små mängder empiri, vars innebörd inte är självklar att uttöka (FM UndR 2010, s. 62). Metoden står i kontrast mot datadriven analys, som i regel tillämpas på stora mängder mer lättolkade data, exempelvis statistiska underlag.

Den övergripande hypotesen i den konceptuella modellen som operationaliseras inom analysen utgår från antagandet att David Idrisson¹⁵ bedrev kontraspionage i enlighet med de ovan nämnda tre komplexitetsnivåerna, samt att han gjorde detta för att undkomma de fem underrättelsehoten. Syftet var att stärka verksamhetens operationella säkerhet. Analysen gör ingen ansats till att försöka falsifiera hypotesen om att David Idrisson bedrev kontraspionage, utan nöjer sig med att försöka skönja spår som kan tyda på att så kan ha varit fallet¹⁶. Spår av detta slag kan benämnas som indikatorer (Heuer 2015, s. 149).

Att identifiera och monitorera indikatorer är en av de äldsta arbetsmetoderna inom underrättelseanalys (Heuer 2015, s. 156). En indikator är ett observerbart fenomen som analyseras med återkommande tidsintervall för att monitorera händelseutvecklingar och trendförändringar i syftet att upptäcka tendenser till intressanta förändringar i ett beteendemönster (Heuer 2015, s. 149). Förändras avsikt och förmåga förändras potentialen i den hotbild aktören utgör. Det finns

¹⁴ I praktiken kan en textanalys i varierande grad innehålla flera olika tolkningsstrategier samtidigt (Boréus 2018, s. 35). Exempel på andra textanalytiska tolkningsstrategier är: avsändarorienterad strategi och mottagarorienterad strategi.

¹⁵ David Idrisson är som tidigare nämnt frikänd, men tagen i förvar.

¹⁶ För att falsifiera hypotesen att Idrisson bedriver kontraspionage bör hypotesen vara formulerad negativt, exempelvis: Idrisson bedriver inte kontraspionage. Analysen bedrivs sedan för att hitta empiriska fakta som motbevisar, falsifierar hypotesen, för att på så vis landa i konklusion huruvida kontraspionage bedrivs eller ej. Detta i enlighet med den hypotetisk deduktiva metoden, etablerad av Karl Popper (Lillbacka 2013, s. 307).

Prediktiva indikatorer¹⁷, respektive Deskriptiva indikatorer. Deskriptiva indikatorer är lämpliga vid analys som bedrivs för att förstå en individs agerande i en bredare kontext. Dessa kan exempelvis indikera på att en individ agerar för att dölja ett begånget eller kommande brott¹⁸ (Heuer 2015, s. 149). I detta arbete hanteras empirin som ett enda tidsuttag även om det sträcker sig över ett antal år och analysen tar ingen hänsyn till trendutveckling. Man kan likna detta vid att den första mätpunkten inom en trendanalys etableras, utgångsvärdet.

Operationalisering av analytisk metod

Som ett första steg i det analytiska arbetet har särskilt intressanta texter identifierats i det empiriska materialet. Särskilt intressanta texter har varit de vars innehåll indikerar på att de tycks utgöra vad som i detta arbete benämns som en incident. I detta sammanhang innebär en incident ett agerande och dess omständigheter, som genom sitt utfall kunnat resultera i ett bidrag till att föra förberedelserna till ett terrorattentat vidare. Ett exempel på en incident är agerandet och omständigheterna kring ett inköp av kemikalier vilka möjligen kan ha varit ämnade till att tillverka en bomb. Då incidenter av detta slag identifierats har de analyserats på djupet.

Analysen har syftat till att utröna om Idrisson bedrivit kontrapionage, i försök att motverka de ovan nämnda underrättelsehoten, i syftet att uppnå operationell säkerhet. I de fall det funnits indikationer på att kontrapionage bedrivits har tillvägagångsmetoden för detta jämförts med de metoder som identifierats inom litteraturstudien. Genom analogi har de empiriska exemplen i analysen korrelerats med lämplig komplexitetsnivå av kontrapionage.

Potentiella svagheter i den analytiska metoden

En svaghet med att bedriva en textanalys enligt den uttolkarorienterade strategin är att resultatet kan påverkas av de bias, exempelvis bekräftelsebias, som analytikern medför in i analysen. Detta är inte en unik svaghet för denna metod. Se avsnittet Positivism och Post-positivism under avsnittet Material nedan.

¹⁷ Prediktiva indikatorer används inom underrättelseanalys för att försöka förutse vad som ska ske i framtiden (Heuer 2015, s. 149). Exempelvis vid försök att förutse militära anfall.

¹⁸ Heuer exemplifierar deskriptiva indikatorer från analysen av ett förtäckt droglaboratorium: Onormalt användande av vatten och elektricitet; inköp av laboratorieutrustning; inköp av kemikalier som är användbara vid drogtillverkning; övermålad fönstren (Heuer 2015, s. 150).

4 Material

Empirin för denna uppsats är de förundersökningsprotokoll som användes vid Solna Tingsrätt då skuldfrågan för de anklagade individerna prövades. I de analyserade förundersökningsprotokollen finns en bredd av olika sorters källor. Materialet utgörs exempelvis av Säkerhetspolisens och Polisens vittnesförhör och förhör av de åtalade; ritningar av byggnader; beslagsprotokoll och PM från husrannsakan; fotografier; PM med expertutlåtanden gällande exempelvis explosiva varor, propaganda, Islamiska Staten; från mobiltelefoner extraherade chattkonversationer; ekonomiska sammanställningar; analysrapporter från NFC (Nationellt Forensiskt Centrum), m.m. Materialet har bidragit till besvarandet av forskningsfrågan.

Det finns ett par begränsningar förenat med att försöka besvara forskningsfrågan genom att utföra analys på förundersökningsprotokollen från Tingsrätten. En av dessa begränsningar beskrivs av Säkerhetspolisen själva genom följande citat:

”Även om bevisningen i en förundersökning inte är tillräcklig för en fällande dom, för till exempel förberedelse till terroristbrott, har Säkerhetspolisen genom sitt agerande avvärt brottslighet för att skydda människoliv. Det är också därför det inte går att dra några slutsatser om vad Säkerhetspolisen vet, och vilka åtgärder som vidtas inom ramen för underrättelsearbetet, genom att läsa ett förundersökningsprotokoll.” (Säkerhetspolisen 2020, s. 57)

Utifrån citatet kan man utläsa att det inte går att få reda på allt vad Säkerhetspolisen vet genom att läsa förundersökningsprotokollet från rättegången. Förhoppningen är dock att det ska gå att besvara forskningsfrågan genom att ta del av detta offentliga material. Begränsningen är inte unik för denna analys, utan istället vanlig för de som bedriver forskning utan att tillgå sekretessbelagt material.

En annan begränsning ligger i det faktum att en stor del av det material som utgör förundersökningsmaterialet består i nedskrivna berättelser, skapade av de inblandade tjänstemännen; alltså andrahandskällor. I vissa fall är källmaterialet vidare tolkat i flera led: ihågkommit av den förhörda, tolkat av en tolk till svenska, sedan destillerat och sammanfattat av en tjänsteman i skriven text. Man kan fråga sig vad som händer med informationen längs med vägen då den omtolkas innan den förmedlas vidare. Inte heller denna begränsning är unik, utan snarare ofrånkomlig i dessa sammanhang.

Denna begränsning vid tolkning av omvärlden och en uppfattad och återberättad sanning har tilldragit sig en del uppmärksamhet. Begränsningen har en anknytning till underrättelseanalys eftersom denna verksamhet ofta handlar om att tolka andras

beskrivningar av händelseförlopp. Ämnet avhandlas inom de diskussioner och meningsbildanden som berör Positivismen och Post-positivismen.

Positivismen och Post-positivismen

“The primary concern and challenge of intelligence analysis is how to use insufficient data to understand real-world phenomena...”
(Lillbacka 2013, s. 315).

Det förekommer en epistemologisk debatt rörande människans förmåga att förhålla sig värdenetralt vid insamlandet av information, och objektiv under den process då informationen omsätts till kunskap (Manjikian 2013) (Lillbacka 2013). Debatten är uppdelad mellan två oppositionella läger. Förenklat representeras ena sidan i debatten av Realismen och Positivismen, och den andra sidan av Konstruktivismen och Post-positivismen. I förhållande till Säkerhetspolisens uppdrag, att upptäcka och förhindra terroristattentat innan de sker, är debatten relevant. Det är en avancerad uppgift att försöka hitta och förhindra en förberedelse till ett terroristbrott. Inom processen blir slutsatser och tolkning av analyser öppna för osäkerhet, feltolkningar och bias.

Post-positivismen hävdar att underrättelseanalytikern inte kan processa information värdenetralt, utan själv påverkar hur frågor och svar tolkas vid insamling och analys av underrättelser, detta genom individens egna förutfattade föreställningar. Individerna konstruerar ett narrativ genom att medvetet och undermedvetet inkludera respektive exkludera frågor och information (Manjikian 2013, s. 566). Detta resonemang tangerar problematiken som inom underrättelseanalys benämns som bekräftelsebias (Lillbacka 2013, s. 307) (Manjikian 2013, s. 567). Lillbacka belyser inom sin forskning att underrättelseanalys baserad på Realism innehåller inbyggda moment som minimerar påverkan av bias och därför inte skiljer sig från Post-positivismen gällande det kritiska förhållningssättet till analytikerns egen påverkan av analysen (Lillbacka 2013, s. 316).

Post-positivismen anser att sanningen är lokal och återfinns i olika tolkningar i olika sociala kontexter (Lillbacka 2013, s. 308). Underrättelseverksamheten kan i ljuset av detta resonemang anses vara kontroversiell då uppgiften bygger på att förutspå individers eventuella framtida handlande genom att just tolka deras nuvarande möjliga intentioner (Schuurman 2015, s. 215).

Denna analys gör ingen ansats att utvärdera Positivismen och Post-positivismen mot varandra. Däremot är inblicken i de två olika perspektiven värdefull både när det kommer till att förhålla sig till det källmaterial som utgör empirin för uppsatsen, och då det kommer till att reflektera över de bias som kan påverka analysen. Diskussionen kring tolkning av information är relevant i ljuset av att David Idrisson först dömdes till fängelse i Tingsrätten för att sedan frigavs i Hovrätten.

5 Analys

Analysen är som ovan beskrivet inriktad mot David Idrissons aktiviteter. De övriga inblandade individernas aktiviteter är avgränsade från analysen och information kring dem förekommer endast i ett fåtal exempel, då i relation till Idrisson.

Analysen behandlar åtta specifika incidenter från förundersökningsmaterialet, vilka tillsammans utgör några exempel av Idrissons alla bidrag till vad som ansågs vara en förberedelse till terroristbrott. Flertalet ytterligare relevanta exempel finns i förundersökningsmaterialet, men dessa är utelämnade.

För att förstå hela den verksamhet och de kontraspionage relaterade aktiviteter som den förmodade terrorcellen bedrev krävs en ingående analys av samtliga de inblandade aktörerna. Genom en samkörd analys skulle en övergripande bild kunna framkomma gällande hela terrorcellens eftersträvan att uppnå operationell säkerhet.

Analysavsnittet har samma indelning som litteraturstudien och består av de delar vilka utgör komplexitetsnivåerna av kontraspionage: (1) Grundläggande förnekelse; (2) Adaptiv förnekelse; (3) Förtäckt manipulation.

5.1 Grundläggande förnekelse

Incident 1: Möjligt dolt inköp av kemikalier

Idrison köpte ett konkursbo med färg och flertalet farliga kemikalier, bland andra Väteperoxid, Svavelsyra och klorgranulat (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s.1027). Kemikalierna kan användas till att tillverka en bomb och/eller sprida klorgas och kan ha inneburit en förberedelse till ett terroristattentat (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 1698, 297).

Det faktum att Idrison köpte farliga ämnen tillsammans med en mängd andra varor, kunde vara ett sätt att försöka dölja att det var just klor han var intresserad av. Agerandet kunde vara en Grundläggande förnekelse med syftet att förhindra icke önskvärd spridning av information och avslöjande av gruppens verksamhet (Mobley 2012, s. 8). Strategin kan ha varit att motverka underrättelsehotet (4) Passiva observationer av aktiviteter då terroristerna verkar inom icke kontrollerat område. Detta om Idrison tänkte sig att det var mindre misstänksamt att genomföra en samtida inhandling av flertalet varor vilka en del av dem inte kunde användas till att tillverka bomber. En praktisk fördel för Idrison i detta sammanhang var att

kvantiteten av klor som inhandlades vid detta tillfälle (~560kg)¹⁹ var större än de normala förpackningar konsumenter kan inhandla i butik. Idrisson kanske även upplevde att det var mer anonymt att inhandla varorna över internet istället för en fysisk butik eftersom han då hade behövt handla många förpackningar för att komma upp i en hög kvantitet, vilket kunde väcka uppmärksamhet. Genom att handla över internet undvek Idrisson även risken för att hamna på en övervakningsfilm i samband med ett inköp (Gill 2020, s. 149). Genom sitt agerande utsatte sig dock Idrisson för ett annat underrättelsehot: (3) Utomståendes slumpmässiga observationer av aktiviteter inom för terroristerna kontrollerat område. Lastbilschauffören som levererade varorna fattade misstanke (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 90).

Idrisson arbetade med att renovera bostäder och den målarfärg han samtidigt kom över vid inköpet kunde vara av nytta för honom i detta sammanhang. Köpet kunde således vara grundat i rent ekonomiska aspekter och de farliga ämnena kan ha följt med av ren slump. Idrisson ansåg att priset på färgen var mycket bra i jämförelse med priserna i butik (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 305). Idrisson hade inte tillräckligt med pengar då han skulle betala för varorna, vilket tyder på att han generellt kan ha haft en eftersatt ekonomi (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 74). Under förhör uppgav Idrisson att han ska ha försökt sälja färgen till sina kunder (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 300, 383). Vid andra tillfällen i förhör uppgav dock Idrisson att han tänkte använda färgen till att måla det hus han tänkt sig bygga i närheten till Strömsund (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 305). Idrissons egna berättelser om vad han tänkt göra med färgen glider isär något. Detta kan peka mot att berättelsen är en konstruktion som sker under förhören. Idrisson uppgav själv att det endast var färgen han var intresserad av. Om detta var fallet skulle det vara enklare för honom att svara upp mot en försäljningsannons som endast innehöll färg. Detta hade sparat honom mycket arbete, då han i det fallet inte behövt göra sig av med omkring ett ton farliga kemikalier han ändå inte i så fall behövde.

Idrisson försökte göra sig av med klorgranulatet genom att sälja det till kommunen i Strömsund (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s.306). Agerandet skulle kunna bottenat i olika förklaringar. Antingen behövde han inte klorgranulatet och ville tjäna pengar vid en försäljning, eller så var detta ett sätt att odla en berättelse och lämna spår efter sig som pekade mot att han försökt göra sig av med varan, vilket i så fall faller under kategorin Förtäckt manipulation. Genom sitt agerande föll Idrisson offer för underrättelsehotet: (4) Passiva observationer av aktiviteter då terroristerna verkar inom icke kontrollerat område. Personalen på kommunen fattade misstanke.

¹⁹ Denna kvantitet är ungefär hälften av den Anders Behring Breivik använde i Oslo 2011 (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 1699). Skadeverkan är inte linjär. Den totala effekten skulle bli något mindre än i Oslo, inte hälften (Ibid).

Incident 2: Möjlig dold kommunikation genom kodord

Idrisson använde sig av ordet bröllop vid ett flertal tillfällen, vilket skulle kunna varit ett kodord för en terrorattack. Paralleller kan dras till Al Qa'idas användande av kodade meddelanden för att förbättra kommunikationssäkerheten (Mobley 2012, s. 143). Bröllopsbegreppet förekom i sammanhang då David Idrisson kommunicerade över internet via appen Telegram (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 309). Idrisson diskuterade då att han behövde hjälp med att ordna ett "bröllop" (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 309). Samtalet skedde med en person vid namn Sayfullah, som vid tillfället bodde i Idlib i Syrien (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 309). Samtalet kan vara ett fall av att genom kodord försöka undvika underrättelsehotet (2) Myndigheternas tekniska underrättelseinhämtning av elektronisk, telefonbaserad, eller muntlig kommunikation.

Vid förhör hävdade Idrisson själv att han tänkt gifta bort sin ena son, men att denne inte vetat om detta ännu (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 309). Ingen av de övriga familjemedlemmarna kände till att det skulle funnits planer på att gifta bort någon av sönerna inom familjen (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 204).

Idrisson nämnde även i samtal med Sayfullah: "Vi behöver en bilmekaniker [...] som kan lära ut hur man reparerar bilar [...] Till bröllopet" (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 1233). Sayfulla svarade då: "Storebror om du vill så kan jag skicka dig video som lär ut om hur man dekorerar bilen och jag kommer även ta kontakt med vissa bröder som sysslar med att dekorera bilar inför vigseln om Gud vill" (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 1233). Anmärkningsvärt i samtalet är att Idrisson sökte efter en bilmekaniker genom att diskutera detta med en person i Syrien, vilket förefaller logistiskt opraktiskt. Det är även anmärkningsvärt att Idrisson frågade efter en bilmekaniker som kan reparera bilar och fick till svar att han skulle få hjälp med att dekorera bilen. Det finns i detta en indikation på att kodord användes. I detta sammanhang uppstod en problematik som tangerar diskussionerna under sektionen Positivismen och Post-positivismen ovan. David Idrisson hävdade nämligen att den tolk som användes under förhören översatt fel (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 317). Vad som översatts till "bilmekaniker" ville Idrisson översätta som "mästare" (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 317). Oavsett vilket ord som används finns här en del logiska luckor i förklaringsmodellen, vilka tilldrar sig uppmärksamhet och det ena ordet utbytt mot det andra fyller inte igen dessa luckor.

Incident 3: Möjlig dold kommunikation genom avskärmning och icke-användande av mobiltelefon

Vid analys av ett PM gällande spaningsverksamhet mot Idrisson kan en del indikationer på dold kommunikation identifieras (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s.1490). Händelserna kan jämföras med Al Qa'idas användande av budbärare för att undvika upptäckt inför attackerna den 11e september (Mobley 2012, s. 143). Idrisson talade med en av de i fallet medåtalade individerna, Atabek Abdullaev. De satt i Idrissons bil utanför den lägenhet på Sibeliushöjden 28 i Kista i vilken Idrisson och de åtalade personerna ansågs utgått ifrån med sin terrorcell. Idrisson hade kört de ca 60 milen från Strömsund för att fysiskt kunna närvara vid detta samtal, istället för att ringa med en mobiltelefon som kan vara avlyssnad. Detta kan

varit en form av Grundläggande förnekelse för att undvika underrättelsehotet: (2) Myndigheternas tekniska underrättelseinhämtning av elektronisk, telefonbaserad, eller muntlig kommunikation. Samtalets innehåll redovisas inte för i förundersökningsmaterialet, vilket kan betyda att Idrisson lyckades hålla samtalet hemligt.

Att de samtalade i bilen och inte inne i lägenheten kan varit en form av Adaptiv förnekelse genom avskärmning (compartmentation). Syftet kan exempelvis ha varit att undvika underrättelsehotet: (1) Infiltration av myndigheternas spioner. I detta fall kunde avskärmningen ske för att alla individerna inom den egna gruppen inte ska ha tillgång till all information. Kanske misstänkte man att det fanns en informant i gruppen. Man kan också tänka sig att man ville undvika underrättelsehotet: (3) Utomståendes slumpmässiga observationer av aktiviteter inom för terroristerna kontrollerat område. Det bodde nämligen personer i lägenheten som inte var med i den förmodade terrorcellen. Dessa personer skulle teoretiskt sätt kunna tipsat myndigheterna.

Incident 4: Exponering i media

Ett exempel som berör underrättelsehotet: (5) Exponering av terroristerna och deras aktiviteter i media, återfinns i förundersökningsmaterialet (Mobley 2012, s. 11). Bakhtiyor Umarov, en av de medtalande inom terrorcellen, medverkade som berättarröst i en av de IS propagandafilmer som återfanns i bland andra Idrissons mobiltelefon, vilket bekräftades av Umarov själv (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s.619). Uppgifterna blev komprometterande för Umarov och sammanlänkade honom med Idrisson inom ramarna för våldsbejakande islamistisk extremism, eftersom de båda delade filmerna med varandra med sina mobiltelefoner.

5.2 Adaptiv förnekelse

Incident 5: Möjlig dold förvaring av kemikalier och stridsutrustning

Följande analys berör samma inköp av färg och kemikalier som avhandlas i tidigare avsnitt ovan. Från förhör med den person som körde ut kemikalierna till Idrisson framgår en del uppgifter (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s.89). Kemikalierna mottogs av Idrisson och lastades av på två olika adresser (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s.89).

Svavelsyran och säckar med klor förvarades i ett källarförråd där exfrun tidigare bott (Lagmansgatan 34 B) (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s.90, 298). Ett annat kolli lastades av på Grönstigen 4 och placerades på en vagn (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s.90). Även militär utrustning återfanns i källarförrådet, så som stridshandskar, knäskydd, axelhölster, knivar och skyddsväst (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 160, 1453). Att förvara kemikalier och militär utrustning på olika adresser och i källarförråd kan ha varit ett sätt att undvika underrättelsehotet: (4) Passiva observationer av aktiviteter då terroristerna verkar inom icke kontrollerat område.

Agerandet kan varit ett exempel på vad Schuurman beskriver som ett sätt att adaptivt förtäcka verksamheten genom att gömma explosiva varor och vapen (Schuurman 2015, s. 224). Att inte förvara de ingående komponenterna till en bombtillverkning på samma ställe kan vara ett sätt att undvika misstänksamhet från exempelvis de egna familjemedlemmarna, eller en bostadsvärd. Fördelningen av kemikalerna kan även ha grundats i rent praktiska aspekter då det vid tiden var kallt ute och målarfärgen riskerade att frysa, medan detta inte var en risk för exempelvis klotet (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s.388). Idrisson sökte aldrig tillstånd för att inneha farliga, kemiska produkter, vilket han hade behövt för Väteperoxid och Svavelsyra (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 17). Utebliven ansökan kan grundats i okunskap om systemet och kraven. Ansökan kan även ha undvikits för att på så vis undvika underrättelsehotet (2) Myndigheternas tekniska underrättelseinhämtning av elektronisk, telefonbaserad, eller muntlig kommunikation. Genom att inte ansöka om tillstånd hamnade Idrisson inte i någon databas för innehavet av ämnena och exponerades inte mot myndigheterna i denna kontext.

Incident 6: Användande av flertalet bostadsadresser och förråd

David Idrisson rörde sig mellan flertalet olika adresser där han bodde eller nyttjade förrådsutrymmen. Några av adresserna var: Sibeliusgången 28 i Kista; Grönstigen 6 i Strömsund; Grönstigen 4 i Strömsund; Lagmansgatan 34B i Strömsund (första fruns bostadsadress); Strömsvägen 6 i Strömsund; Vallgatan 9B, Strömsund; Storgatan 33 i Hoting (andra fruns bostadsadress) (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, innehållsförteckning). Företeelsen kan jämföras med det kontraspionage som Fatah och PLO bedrev på 1970-talet då deras ledare ofta bytte adresser för att undvika israeliska säkerhetstjänsten (Moblely 2012, s. 86). Att verka på flertalet adresser kan vara ett tecken på att Idrisson bedrev Adaptiv förnekelse för att undgå underrättelsehotet: (2) Myndigheternas tekniska underrättelseinhämtning av elektronisk, telefonbaserad, eller muntlig kommunikation; (3) Utomstående slumpmässiga observationer av aktiviteter inom för terroristerna kontrollerat område; (4) Passiva observationer av aktiviteter då terroristerna verkar inom icke kontrollerat område.

Idrisson var frånskild och levde i övrigt ett något oordnat liv med sporadiska arbeten här och var, vilket medförde att han bodde på olika platser. Detta kan vara en naturlig förklaring till varför han verkade på så många adresser.

Vid en granskning av de beslag som tagits från Idrisson vid husrannsakan kan följande utläsas: (Grönstigen 6) stora mängder klorgranulat, Kaliumhydroxid, samt aluminiumsalt (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 852, 1168); (Lagmansgatan 34B) fyra datorer, sex mobiltelefoner, 6 Sim-kort i en ask, en simkorthållare, m.m. (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 864-878); (Strömsvägen 6) en svart trunk innehållande armbågsskydd, knäskydd, skyddsväst, gasmask, knivar och ryggsäck; fyra kommunikationsradioapparater (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 896);

(Strömsvägen 4C)²⁰ fyrverkeripjäser tömda på krut, flertalet fyrverkeripjäser i plastförpackning, en elkoppling med batterier, lysdiod och kablar (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 1139).

Spridningen av dessa olika persedlar kan ha uppstått helt slumpmässigt som en följd av den oordnade kontext Idrisson verkade inom. Man kan även tänka sig att det fanns en kontraspionage-strategi bakom den fördelning av föremål som gjordes på de respektive adresserna.

De farliga kemikalierna; datorerna, telefonerna och sim-korten; stridsutrustningen; fyrverkeripjäser och elkoppling, förvarades i separata grupper åtskilda från varandra. Alla dessa grupper utgjorde komponenter vilka var kritiska för att tillsammans användas vid förberedelserna till, eller vid ett terrorattentat. Man kan likna komponenterna vid subsystem som tillsammans utgjorde delarna i ett övergripande system. Denna spridningsaspekt i Idrissons förmodade förberedelser till ett terrorattentat utgjorde utmaningar vid insamlandet av bevis och vid sammanfogandet av ledtrådar och fyllde däri en funktion av kontraspionage. Fenomenet är en form av Adaptiv förnekelse. Eftersom fenomenet kan anses ha haft särskilt stor betydelse, vilket visat sig i det analyserade fallet, kan det med fördel brytas ut för att ges extra fokus och därigenom bilda en egen kategori av kontraspionage, nedan benämnd som *Systemkamouflage*.

Systemkamouflage kännetecknas av, omedvetet eller medvetet, kamouflage av subsystem vilka tillsammans utgör delarna i ett kritiskt system. Det kritiska systemet operationaliseras vid ett terrorattentat. Subsystemen kan exempelvis utgöras av de inblandade individerna; fysiska föremål, som exempelvis komponenter till en sprängladdning; och kommunikationsmedel, som exempelvis datorer, sim-kort och mobiltelefoner. Subsystemen hålls geografiskt åtskilda, eller på annat sätt kamouflerade för att det totala systemet ska förbli oupptäckt. Perspektivet som *Systemkamouflaget* lägger an mot kontraspionage och operationell säkerhet är väl värt att utforska vidare inom framtida forskning.

5.3 Förtäckt manipulation

Incident 7: Uppgjorda förklaringsberättelser

Under det första förhöret med David Idrisson (2018-05-03) uppgav Idrisson att han visste varför polisen kom till just honom. Det var för att han laddat ner filmer och bilder från IS och att han sympatiserade med dem i vissa sakfrågor. Dock uppgav han att han inte gjort något annat som kan belasta honom kriminellt (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s.291). Detta kan vara ett tecken på att Idrisson sedan

²⁰ Det är inte styrkt att föremålen använts av David Idrisson. Förrådet de hittats i tillhör en medåtalad, Shoahmad Shorasul Ugli Mahmudov. Föremålen är relevanta i sammanhanget eftersom de kan utgöra komponenter i bombtillverkning.

tidigare funderat igenom vad han skall säga om han blir gripen och förhörd. Idrissons agerande ligger i linje med den beskrivning som Mobley gör av på förhand uppgjorda förklaringsberättelser (Mobley 2012, s. 144). Det är alltså möjligt att Idrisson bedrev Förtäckt manipulation.

I detta fall har den här typen av Förtäckt manipulation inget tydligt preventivt syfte att motverka något av de fem underrättelsehoten. Istället kan man se den som en typ av skadekontroll, vilket förhindrar oönskad informations spridning vid ett förhör av myndigheterna. Det underrättelsehot som Idrisson försökte manipulera i detta sammanhang var: (2) Myndigheternas tekniska underrättelseinhämtning av elektronisk, telefonbaserad, eller muntlig kommunikation. Idrisson ville genom manipulation förringa alvaret och innebörden av att han tog del av IS-materialet.

Genom sitt uttalande medgav Idrisson dock att han tog del av information och propaganda från IS, vilket han vid tillfället inte visste om Säkerhetspolisen kände till. På så vis utsatte han sig för underrättelsehotet: (4) Passiva observationer av aktiviteter då terroristerna verkar inom icke kontrollerat område. Han avslöjade sig själv.

Det är möjligt att Idrissons uttalande enligt ovan inte var strategiskt genomtänkt, utan snarare något av ett infall som kom över honom i stunden. Vid flertalet tillfällen verkar Idrisson handlat oöverlagt och inte uppenbart strategiskt genomtänkt.

Incident 8: Falsa pass

Det finns några exempel från förundersökningsmaterialet då aktiviteter spänner över mer än en komplexitetsnivå av kontrapionage. Ett av dessa exempel är då David Idrisson och Bakhtiyor Umarov försökte köpa falska pass (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s.1458). Enligt Mobley är användandet av falska id-handlingar en form av Grundläggande förnekelse (Mobley 2012, s. 114). Vid införskaffandet av dessa falska pass användes kodordet kostym synonymt med ett pass (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 619). Användandet av kodord på detta vis är också en Grundläggande förnekelse (Mobley 2012, s. 143). Umarov uppgav själv i förhör att han ville skaffa de falska passen för att kunna smuggla in sin familj till Sverige, vilket i sig inte är en omöjlighet (Solna Tingsrätt Aktbilaga 403, s. 619). En annan möjlig förklaring till varför Idrisson och Umarov ville införskaffa falska handlingar skulle kunna vara att de ville dölja aktiviteter kopplade till terrorism och kanske använda passen för att förtäcka sin flykt efter ett utfört terrordåd. Om detta skulle vara fallet kan man se Umarovs förklaringar under förhören som en sorts Förtäckt manipulation. Man kan tänka sig att Umarov försökte bortförklara det verkliga syftet med de falska passen, terrorism, med ett fullt rimligt annat syfte till införskaffandet av falska pass, människosmuggling. Det kan ju även vara så att båda motiven stämde, vilket då innebar att det Umarov uppgav var en del av sanningen. Det finns en styrka i att ljuga genom att delvis tala sanning.

Summering av analysen

En kvalitativ textanalys enligt den uttolkarorienterade strategin har genomförts. Analysen har bedrivits utifrån den övergripande hypotesen att terroristgruppers

avsikt och förmåga till att begå ett terrorbrott ökar parallellt med deras förmåga att bedriva mer komplext kontraspionage. Det finns således en koppling mellan avsikt och förmåga och operationell säkerhet. Vidare bygger analysen på hypotesen att den förmodade terroristen David Idrisson möjligen bedrev aktiviteter av kontraspionage-karaktär inom ramarna för de tre komplexitetsnivåerna av kontraspionage: (1) Grundläggande förnekelse, (2) Adaptiv förnekelse, (3) Förtäckt manipulation. Detta gjorde Idrisson i så fall för att undvika de fem underrättelsehoten (se ovan) och därigenom försöka uppnå operationell säkerhet under förberedelserna till ett terrorattentat.

Textanalysen behandlar åtta specifika incidenter från förundersökningsmaterialet: (1) Möjligt dolt inköp av kemikalier; (2) Möjlig dold kommunikation genom kodord; (3) Möjlig dold kommunikation genom avskärmning och icke-användande av mobiltelefon; (4) Exponering i media; (5) Möjlig dold förvaring av kemikalier och stridsutrustning; (6) Användande av flertalet bostadsadresser och förråd; (7) Uppgjorda förklaringsberättelser; (8) Falsa pass.

Ur analysen av dessa åtta incidenter har information framkommit som bidrar till att besvara forskningsfrågan: *Går det att med hjälp av de tre komplexitetsnivåerna av kontraspionage skönja försök till att uppnå operationell säkerhet i förberedelser till ett terroristbrott?*

Analysen har följt strukturen av de tre komplexitetsnivåerna av kontraspionage. De åtta analyserade incidenterna täcker in alla tre komplexitetsnivåer. För att besvara forskningsfrågan krävs ingen värdering av de analyserade incidenternas inneboende komplexitet. Ett konstaterande att kontraspionage i syftet att uppnå operationell säkerhet bedrivits räcker.

6 Slutsatser

Slutsatsen från analysen av de åtta incidenterna är att David Idrisson medvetet bedrev kontraspionage för att uppnå operationell säkerhet för sin verksamhet. Alla de åtta analyserade incidenterna kan härledas till tidigare forskning inom ämnet. Det finns även historisk empiri som korrelerar med empirin från analysen och genom detta stärker slutsatsens sannolikhet.

David Idrisson levde ett relativt oordnat liv, stundtals kantat av irrationellt och till synes slumpmässigt agerande. Någon enstaka av de åtta delanalyserna kan slumpmässigt och felaktigt överensstämma med teorier kring operationell säkerhet och kontraspionage. I enskilda fall kan analysen innehålla feltolkningar av indikationer på att Idrisson bedrev kontraspionage. Dock är det osannolikt att en och samma individ slumpartat genom åtta separata incidenter agerar så här överensstämmande med tidigare forskning och empiri, utan att handlingarna skulle vara uppsåtliga. En gång är ingen gång, två gånger är en vana.

Reflektioner kring tidigare forskning och analysmetod

De tre, från tidigare forskning hämtade komplexitetsnivåerna av kontraspionage, låter sig inte helt intuitivt tillämpas på den analyserade empirin. Även då de olika incidenterna från empirin kan korreleras med motsvarande händelser från historisk empiri och därmed härledas till en av de tre komplexitetsnivåerna, är bedömningen kring vilken aktivitet som är mer komplex än en annan, i praktiken inte helt rättfram. Exempelvis så är det inte givet att fallet: (1) Möjligt dolt inköp av kemikalier (Grundläggande förnekelse), skulle vara mindre komplicerat att genomföra jämfört med: (5) Möjlig dold förvaring av kemikalier och stridsutrustning (Adaptiv förnekelse). Fallet: (7) Uppgjorda förklaringsberättelser (Förtäckt manipulation), kan i själva verket vara den minst komplicerade aktiviteten att utföra. Således kan konstateras att de tre komplexitetsnivåerna av kontraspionage i sig själva kan ha flera inneboende nivåer av komplexitet, vilket resulterar i att de olika nivåerna i viss mån överlappar varandra. Genom de extrema exemplen blir skillnaderna mellan och inom komplexitetsnivåerna mer lättillgänglig. Fallet då PIRA iscensätter bortgången av medlemmar som sedan återuppstår och utför uppdrag (Förtäckt manipulation) är rimligen mer avancerat än På förhand uppgjorda förklaringsberättelser.

I relation till Nationellt centrum för terrorhotbedömnings uppgift, att göra bedömningar av aktörers avsikt och förmåga till att begå terrorattentat, behöver analysmetod kompletteras med ett tydligt graderingssystem för de olika kontraspionage-aktiviteterna. På så vis kan då en poängsatt bedömning av avsikt och förmåga åstadkommas. I relation till Säkerhetspolisens uppdrag, att Sverige ska vara säkert, är analysmetoden relevant. Metoden erbjuder möjligheten att på ett

systematiskt och strukturerat sätt analysera data utifrån relevanta aspekter av kontrapionage.

Stoff för framtida forskning

Inom analysen för detta arbete har de tre komplexitetsnivåerna av kontrapionage fungerat väl som en konceptuell modell. De har utgjort ett funktionellt analytiskt ramverk att hänga upp textanalysen på, vilket bidragit till en systematisk och strukturerad bearbetning och analys av empirin.

Genom analysarbetet har ett fjärde tema av kontrapionage relaterat till operationell säkerhet identifierats, här benämnt Systemkamouflage. Detta fjärde tema har haft relevans i detta specifika fall och kan troligen ha relevans även i andra fall. Fenomenet kan sannolikt vara omskrivet sedan tidigare och bör undersökas vidare i en litteraturöversikt och skulle kunna vara stoff för framtida forskning.

Slutligen

Analysen lägger ingen värdering i huruvida David Idrisson i juridisk mening bedrev en förberedelse till terroristbrott eller ej. Slutsatsen av analysen konstaterar bara att det är troligt att kontrapionage för att uppnå operationell säkerhet bedrevs.

Den förmodade terroristgruppen lyckades inte etablera effektiva metoder för att förbli oupptäckt och därmed misslyckades de med att etablera en av de viktigaste hörnstenarna för terroristernas verksamhet, operationell säkerhet.

Varför Säkerhetspolisen från första början fattade misstankar mot David Idrisson och började gräva i fallet är en välbevarad hemlighet som inte framgår av förundersökningsprotokollen. Kanske lyckades Säkerhetspolisen genom sitt arbete stoppa ett möjligt terrorattentat. Ett lyckat arbete leder inte alltid till en fällande dom.

Olof Johansson, Lund den 20 augusti 2020.

7 Referenser

- Agrell, Wilhelm (2005). *Förvarning och samhällshot*. Lund: Studentlitteratur.
- Berman, Eli, Joseph H Felter, Jacob N. Shapiro & McIntyre, Vestal (2018). *Small wars, big data: the information revolution in modern conflict*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Boréus, Kristina & Göran Bergström (red.) (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan Lund: Studentlitteratur.
- Clark, Robert M. (2017). *Intelligence analysis: a target-centric approach*. Fifth Edition. Los Angeles: SAGE/CQ Press.
- Cohen, Katie, Fredrik Johansson , Lisa Kaati & Jonas Clausen Mork (2014). *Detecting Linguistic Markers for Radical Violence in Social Media*. *Terrorism and Political Violence*, 26:1, 246-256, DOI: 10.1080/09546553.2014.849948.
- Försvarsmakten (2010). *Underrättelsereglemente för försvarsmakten*. Stockholm: Försvarsmakten.
- Gill, Paul, Zoe Marchment, Emily Corner & Noémie Bouhana (2020). *Terrorist Decision Making in the Context of Risk, Attack Planning, and Attack Commission*. *Studies in Conflict & Terrorism*, 43:2, 145-160, DOI: 10.1080/1057610X.2018.1445501.
- Hausken, Kjell (2018). *A cost-benefit analysis of terrorist attacks*. *Defence and Peace Economics*, 29:2, 111-129, DOI: 10.1080/10242694.2016.1158440.
- Heuer, Richards J. & Randolph H. Pherson (2015). *Structured analytic techniques for intelligence analysis*. Second edition California: Sage.
- Holm, Gusten (2019). *David Idrisson kan inte utvisas – släpps ur förvar*. Nyhetsartikel. 2019-nov-04. Expressen, Stockholm. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.expressen.se/nyheter/david-idrison-kan-inte-utvisas-slapps-ur-forvar/>. Hämtdatum: 2020-jul-15.
- Johansson, Anders & Victor Stenquist (2016). *Torpeden fälls för mordförsök på imam*. Nyhetsartikel. Uppdaterad 2016-mar-01. Aftonbladet, Stockholm.

[Elektronisk] Tillgänglig:

<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/oRVqEK/torpeden-falls-for-mordforsok-pa-imam>. Hämtdatum: 2020-jul-15.

Lapidus, Arne (2017). *Uzbekisk lönnmördare sköt imam i Jämtland*.

Nyhetsartikel. 2017-apr-15. Expressen, Stockholm. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.expressen.se/nyheter/uzbekisk-lonnmordare-skot-imam-i-jamtland/>. Hämtdatum: 2020-jul-15.

Lillbacka, Ralf G. V. (2013). *Realism, Constructivism, and Intelligence Analysis*. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 26:2, 304-331, DOI: 10.1080/08850607.2013.732450.

Malmgren, Kim (2016). *Livstids fängelse för mordförsök på imam*. Nyhetsartikel. 2016-mar-01. Expressen, Stockholm. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.expressen.se/nyheter/livstids-fangelse-for-mordforsok-pa-imam/>. Hämtdatum: 2020-jul-15.

Manjikian, Mary (2013). *Positivism, Post-Positivism, and Intelligence Analysis*. *International Journal of Intelligence and CounterIntelligence*, 26:3, 563-582, DOI: 10.1080/08850607.2013.758002.

Mobley, Blake W. (2012). *Terrorism and counterintelligence: how terrorist groups elude detection*. New York: Columbia University Press.

Nationellt centrum för terrorhotbedömning (2020). *Helårsbedömning 2020 – sammanfattning*. Nationellt centrum för terrorhotbedömning, NCT. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://www.sakerhetspolisen.se/kontraterorism/nationellt-centrum-for-terrorhotbedomning.html>. Hämtdatum: 2020-jul-15.

Schuurman, Bart & Quirine Eijkman (2015). *Indicators of terrorist intent and capability: Tools for threat assessment*. *Dynamics of Asymmetric Conflict*, 8:3, 215-231, DOI: 10.1080/17467586.2015.1040426.

Scott, Marvin B. & Stanford M. Lyman (1968). *Accounts*. *American Sociological Review*, Vol. 33, No. 1, 46-62. American Sociological Association.

Shapiro, Jacob N. (2013). *The terrorist's dilemma: managing violent covert organizations*. Princeton: Princeton University Press.

Solna Tingsrätt Avdelning 2 (2019). *Solna TR B 3678-18 Aktbil 403, Förundersökningsprotokoll*. Solna: Sveriges Domstolar.

Solna Tingsrätt Avdelning 2 (2019). *Solna TR B 3678-18 Aktbil 483, Tilläggsprotokoll*. Solna: Sveriges Domstolar.

Solna Tingsrätt Avdelning 2 (2019). *Solna TR B 3678-18 Aktbil 622, DOM*.
Solna: Sveriges Domstolar.
Säkerhetspolisen (2020) (Säkerhetspolisen ref:1) [Elektronisk] Tillgänglig:
<https://www.sakerhetspolisen.se/kontraterrorism.html>. Hämtdatum: 2020-jul-15.

Säkerhetspolisen (2020). *Säkerhetspolisens årsbok 2019*. Säkerhetspolisen,
Stockholm. [Elektronisk] Tillgänglig:
<https://www.sakerhetspolisen.se/publikationer/om-sakerhetspolisen/sakerhetspolisen-2019.html>. Hämtdatum: 2020-jul-15.

Wikström, Mattias (2019). *Svea hovrätt frikänner terrordömde David Idrisson*.
Nyhetsartikel. 2019-jun-12. Expressen, Stockholm. [Elektronisk] Tillgänglig:
<https://www.expressen.se/nyheter/krim/terrordomde-david-idrisson-slappt-nu-kommer-ny-dom/>. Hämtdatum: 2020-jul-15.

Ölander, Micke & Matias Rankinen (2015). *Torped döms till 18 års fängelse*.
Nyhetsartikel. 2015-dec-15. Expressen, Stockholm. [Elektronisk] Tillgänglig:
<https://www.expressen.se/kvallsposten/torped-doms-till-18-ars-fangelse/>.
Hämtdatum: 2020-jul-15.